

Hans Hansen: Fra tidlig vår til efterår. (Historisk samfund for Sønderjylland, 1957). 104 s.

Disse småerindringer – efterladt af afdøde kreditforeningsdirektør Hans Hansen – bærer undertitlen »I sønderjysk landbrugs tjeneste«; desværre siger de ikke meget om denne tjeneste for sønderjysk landbrug, hverken om vilkårene for Hans Hansen som Fælleslandboforeningens energiske konsulent eller om sønderjysk landbrugs udvikling. En del af netop det stof kendes nok fra forskellige jubilæumsskrifter, men alligevel virker det lidt bart, at erindringerne holder sig til at give en del ydre data af Hans Hansens liv, bedst virker de første 40 sider med en udmærket skildring af livet i barn-domshjemmet, en gård i Rinke-næs, med billeder af dagligliv og nationalitetspolitik i 19. århundredes sidste år-tier.

Vagn Dybdahl.

Knud Fabricius: Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige. Fjerde Del. (Lund, København, Gleerups og Schultz). 1958. 368 s.

Utrættet har den alderstegne danske historiker som emeritus arbejdet paa fuldførelsen af sit værk om nationalitets-skiftet i de skaanske landskaber efter deres afstaaelse til Sverige. De første dele (om tiden 1658—76) udkom i 1906, for over et halvt hundrede aar siden. 3. bind bragte i 1952 fremstillingen frem til freden i Lund 1679. Nu foreligger, i 300-aaret for Roskildefreden, det 4. og afsluttende bind, som i sine to bøger skildrer henholdsvis den svenske uniformitetspolitik indenfor gudstjeneste, undervisning og rets-væsen og dens resultater og de verdslige stænders forsvenskning fra 1680 indtil det sidste danske forsøg paa militær generobring 1709—10.

Forf. udtaler i sit forord haabet om, at visse uoverensstemmelser mellem begyndelse og slutning i 4 bindsværket

er af mindre betydning. Man tør roligt udtale, at den forsker- og forfatter-personlighed, som 1906 fuldførte de to første dele, helt og fuldt er til stede i de to sidste, kun mødnet i alsidig og kritisk forstaaelse. Og den levende op-tagethed af det store emne og fremstillingens friskhed er den samme nu som dengang. Beundringsværdigt er de talrige statistiske opgørelser og eksempel-rækker føjet sammen til et helheds-billede, med fine karakteristiker af og strejflys over personligheder og sam-fundsgrupper. Lysende af skælmeri og menneskeforstaaelse er kapitlet »Johan Monrads kærlighedshistorie«; ærgerligt blot, at Ribebispesønnens ægteskab med hans Mette Sofie Krabbe, som det synes, havde den følge, at et stort skaansk gods-komplex hurtigere gik over paa svenske hænder.

Svenske forskningsbidrag til emnet er udnyttet med flid, undertiden med kritik. For alt væsentligt i bogen staar dog forf., der har foretaget omfattende studier i svenske arkiver, selv inde.

Allerede Karl Gustav havde 1658 ud-kastet programmet: »conformitet«. Efter »den skaanske krig« stræbte Karl 11. og hans raadgivere, især af mili-tære grunde, at gennemføre den uni-formitetsproces, som skulde gøre de gammeldanske landskabers befolkning til svenskere. Den naaede i saa hen-seende langt større resultater end beslægtede franske forsøg i erobrede tyske omraader og de østrigske Habs-burgeses bestræbelser for at fortyske det øechiske Bøhmen. En hovedårsag hertil var naturligvis, som forf. frem-hæver, at de skaanske dialekter dan-nede overgangsformer mellem danske og svenske folkemaal, saaledes at over-gangen til svensk som rigs- og kirke-sprog var relativt let, selvom dialek-terne som talesprog paa landsbygden mere eller mindre holdt sig frem til vore dage. Stærkere burde det maaske tillige være betonet, at den svenske for-valtning, udformet under Gustav Adolf